

## Beeldend onderwijs.

(denktankversie visietekst NVT0/VLBV)

(redactie Jos van Onna)

### *Wat hebben mensen met beelden?*

Mensen communiceren. Dat doen ze met taal maar ook met beelden. Mensen zijn verbaal, maar vooral ook zeer visueel ingesteld. Woorden worden vaak ondersteund met beelden en omgekeerd. Culturen kennen naast verbale overleveringen ook hun karakteristieke beelden. Communicatie zie je bij jonge kinderen ontstaan; zoals eerste klanken tot taal worden, kunnen krabbels en bouwsels als eerste beelden worden beschouwd.

### *Beeldend onderwijs als schoolvak.*

In onze samenleving hebben we het instituut 'school' in het leven geroepen om kinderen te ondersteunen in hun ontwikkeling naar volwaardig mens en deelnemer aan deze samenleving. Zoals taalonderwijs leerlingen de mogelijkheden van taal bijbrengt en daarmee ook bronnen ontsluit, maakt beeldend onderwijs het domein van beelden voor hen toegankelijk.

### *Op welke wijze gebeurt dat?*

De opbouw van het beeldende vakgebied vertoont veel overeenkomsten met het vakgebied taal. Een tweedeling die in beide vakgebieden is terug te vinden is *het begrijpen/verstaan* en *het produceren*. *Receptie en productie* zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, ze versterken elkaar. Luisteren en lezen geeft leerlingen grip op hoe je iets kunt verwoorden; kijken en beschouwen maakt hen gevoelig voor de wijze waarop je iets kunt verbeelden. De analyse van beelden, ook in termen van beeldaspecten (zoals kleur, vorm, compositie) speelt daarbij een belangrijke rol. Tevens leren ze daarbij dat de betekenis van beelden ook goeddeels afhankelijk is van de (culturele) context.

### *Beeldend onderwijs en creativiteit.*

Er is echter ook een verschil met taalonderwijs. Waar bij taal het accent wordt gelegd op het juist hanteren van formele regels (spelling en grammatica), staat bij beeldend onderwijs creatief onderzoek centraal. In tegenstelling tot een ambachtelijke benadering, waarin stappen in een vormgevingsproces zijn vastgelegd, is eerst sprake van beeldend vormgeven als er een nieuwe samenhang ontstaat tussen vorm, betekenis en materie. Kinderen leren onderzoekend, handelend en beschouwend over deze dynamische samenhang. Dat is een uniek leerproces (zie tekening) Handelen betekent concreet ook dat ze leren omgaan met materialen en gereedschap waarbij ook ambachtelijke vaardigheden worden overgedragen. Dit gebeurt echter steeds in een authentieke context, namelijk afgestemd op de situatie van deze leerling.

### *Mooi of lelijk! Kwesties van smaak?*

Reflectie is een onderdeel van het vakgebied dat raakvlakken heeft met taalonderwijs (literatuur), maar ook met filosofie.

Als het gaat om beelden en kunst hebben wij al snel een oordeel klaar. Zo'n oordeel is vaak erg direct en associatief. Beeldend onderwijs brengt kinderen in aanraking met beelden en kunstuitingen en ontwikkelt hun vermogen een mening te vormen over de kwaliteit van beelden. Het geeft hen handvatten om hun mening te onderbouwen en beargumenteren. Het toont aan dat waarden gedeeld kunnen worden, maar soms ook strikt subjectief zijn.

Dat gebeurt allereerst door hen *bewust* vertrouwd te maken met het beeldend vormgevingsproces, de samenhang tussen vorm, betekenis en materie. Zij leren afstand te nemen en te reflecteren op keuzes die een vormgever maakt. Ze leren dat elke ingreep een bedoeling kan hebben en effect heeft op de zeggingskracht/boodschap van het beeld. Ze leren tevens dat de betekenis sterk afhankelijk zijn van de context waarin beelden ontstaan (zijn).

Reflectie als vakoverschrijdende activiteit vormt een essentieel onderdeel van cultuureducatie. Het maakt kinderen vertrouwd met de tijdgeest, een 'beeld' bij uitstek!